

gewerkt, althans de schijn gewekt alsof. Nog anderhalf uur zwoegen in de zengende hitte. Glimmende lijven in een op-en-neer deinende massa. Met schop en pikhouweel het terrein egaliseren, de aarde van afgegraven heuveltjes naar kuilen brengen. De jongens kijken herhaaldelijk naar de zonnestand. Ze zijn moe en hun magen jeuken van de honger . . . Ze wachten op het hijsen van de rode vlag, het sein tot rust van twaalf tot twee uur. Tijdens deze rust wordt het middagmaal genuttigd. Inmiddels is het eten door de dragers uit het kamp gehaald en in de schaduw van de grote boom aan de rand van de *bush* gebracht.

Eindelijk gaat de rode vlag omhoog.'

Het duurt enige tijd voordat ieder zijn portie heeft.

'De ontevreden menen dat het eten verdelen niet snel genoeg gaat. Ze vergeten dat ze zelf de oorzaak zijn van het langzame proces. En de corruptie, die z'n vrindjes heeft onder de verdelers en de tellers, zegeviert altijd. Als een ieder wordt geacht zijn portie te hebben gehad, komt de kapitein tot de slotsom dat er zestien porties te veel zijn uitgedeeld. Het komt ook wel eens voor dat een tiental jongens geen eten krijgt. Dat kwaad kan niet uitgeroeid worden zolang de mannen zelf corrupt blijven.

Er wordt nu gegeten, in zittende en staande houding, in clubjes. Hier en daar een solitair, die niets van het *kongsi*-verband moet hebben. Er is geen stoel en geen tafel, geen laken en geen servet, geen glas en geen vingerkom. Het maal wordt genoten met een lepel of simpel met de vijf geboden. Dit is de oerstaat. Eten om de honger te stillen. Smaken doet 't niet en van genieten is dan ook geen sprake. Het voedsel is een maagvulling zonder meer.

. . . Nu is het moment aangebroken voor de waaghalzen. Ze staan op uit hun liggende houding, letten heel nauwkeurig op de uitgestrekte houding van de bewakers, sluipen dan omzichtig weg. Ze steken de startbanen over en vinden in de struiken, diep achterin, de mercantiele vertegenwoordigers van Flores' bevolking. Er wordt een levendige handel gedreven in vis en vlees, eieren en groente, tabak en koekjes. De waar is zeker duur, maar de moeite waard. De mannen ruilen ook hun overtollige hemden en broeken tegen eetwaar. Het risico van hun uitstapje is bijzonder groot. Ze maken 't daarom dan ook niet te lang en keren langs een omweg naar de troep terug. Onverschillig komen ze aanslenteren en zetten zich behoedzaam neer. Gelukkig merken de Japs niets van hun smokkeltocht. Ze sluimeren nog, in het volste vertrouwen dat die domme *Oranda's* toch niet durven weg te lopen.

. . . Het is twee uur in de middag, Japanse tijd. De rode vlag gaat omlaag en de witte wordt gehesen. De *Oranda's* staan op, slaperig en onwillig. De godenzonen beginnen weer te schreeuwen '*Lekas! lekas!*'¹ De corveeleider staat met de handen in de zij en een ontevreden trek glijdt over zijn glimmend gezicht. De

¹ 'Vlug! vlug!'